

سُورَةُ لُقْمَانَ ﴿٣١﴾ LOKMAN SÛRESİ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

Lokman'ın peygamber olduğunda ihtilaf var. Fakat yüksek derecede veliyullah olduğunda ittifak var. Lukman Hakim, İbrahim Aleyhisselam'ın neslindedir. Dâvût Aleyhisselam'ın muâsırı idi. Cenâb-ı Hak'tan bir nidâ işitmiş. Cenâb-ı Hak demiş ki; "Yâ Lukman, seni peygamber olarak gönderiyim ister misin? Lukman Hakim demiş. "Yâ Rabbi emir ise başım üzerine, emrine itaatına hazırım. Fakat eğer ihtiyar ise ben senin zikr-i fikrin ile meşgûl olmak istiyorum. Mahlûkat ile meşgûl olmak istemiyorum." Bundan sonra Dâvût Aleyhisselam'a nübüvvet geldi, Lukman Hakim geri kaldı. Dâvût Aleyhisselam ile epey bir zaman beraber bulunmuş. Dâvût Aleyhisselam hem peygamber, hem de hükümdar idi. Bir gün bir koyun kesmişti. Lukman Hakim'e, "en iyi tarafını getir" dedi. Lukman Hakim, dili ile kalbini getirmiş. Ondan sonra yine koyun kesmiş, bu def'a da "en fena tarafını getir" demiş. Bu def'a da yine dili ile kâlbini getirmiş. "Her iki def'a da aynısını getirdin" deyince, cevaben; "Bunlar iyi olursa her tarafı iyi olur, bunlar iyi olmazsa her tarafı fena olur" buyurmuş.

Lukman Hakim; zayıf idi, siyah renkli, köle şekline benziyor-

du. Adamın birisi, onu kölemdir diyerek aldı. Sonra anladı ki Lukman Hakim çok iyi, farklı bir hal üzerinde ondan memnun oldu. Bu def'a ona sahip olan, köle olmak istiyordu. Fakat Lukman Hem kim'in arzusu bu değildi. Lukman Hekim'e o kadar bağlı idi ki onun artığını yerdi içerdi. Lukman Hekim yemeden yemek yemezdi.

Mevlâna Celâleddin-i Rumi Kaddesâllâhû Sırrahülaziz buyuyor ki; Lukman'ın hocası, Lukman Hekim'i tanıdıktan sonra, Lukman'a bende oldu. Lukman'ın yanında, onun hocası denildi. Turfanda iken kendisine bir karpuz getirmişler. Lukman Hekim gelinceye kadar bekledi karpuzu yemedi. Lukman Hekim gelince karpuzu parçaladı. Bir parçası, dilimini evvelâ ona verdi. Baktı ki iştihası fazla, bir daha bir daha... Böylece karpuzu on yedi parça yapmış, on altı parçasını Lukman Hekim'e vermiş. Her defasında aynı iştah ile yemiş. En son on yedinci parçasını, "Bunu da ben yiyeyim de bakalım bu karpuz nasılmış?" Karpuzu ağzına almış ki zehir gibi bir karpuz. Eyvah demiş, bu zehir gibi karpuzu neden yedin, niçin bana söylemedin? Lukman Hekim de cevaben, "Şimdiye kadar senin elinden birçok def'a tatlı nefis tamlar yedim. Bir acıyı yiyince, sana söylemeye yüzüm tutmadı" demiş.

Bizler ise Hâlik'ımızın birçok nimetlerini görüyoruz. Ufak bir acı gelince, neden sabretmeyip de "aman başımıza neler geldi" diyoruz.

Muhabbet gözüyle bakılırsa, tortu bile olsa saf görünür. Muhabbet gözüyle bakılırsa dert, sahibine şifâ olur. Muhabbet olunca Şah, bende olur. Muhabbet olursa acı, tatlı olur. Muhabbet olunca bakır, altın olur. Bu muhabbet bilgi, malûmatın neticesinde oluşur. Malûmat olmazsa muhabbet nasıl olur? Hele, Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem'e muhabbet bağlanmak sûretiyle bizi, Arş-ı İlliyyin'e çıkarır. Fakat onun muhabbetine nasıl sahip olacac-

ğiz? Onun şemâilini, mucizelerini okumak, ahvâlini tetkik etmek sûretiyle onun muhabbeti yavaş yavaş kâlbe yerleşir.

1- **آلَم** Müteşebihat-ı Kur'âniyedendir. Muhib ile mahbûbun arasında bir şifre gibidir. Biz buna reyimizi karıştırmıyoruz. **"Âl-lâhü e'lemü bi-murâdihî bizêlike."** Âllâh CelleCelâlûhû murâdına âlemdir. Ne murâd edilmiş ise odur. Müteehhirin olan müfessirler, bazı mânâlar vermişler. En doğrusu, mütekaddimin olan müfessirlerinin verdiği mânâlardır. (Mekke'de nâzil olmuştur. 27-28 ve 29. âyetlerinin Medine'de nâzil olduğu da rivayet edilmiştir. Sûre 34 âyettir. Lukman Hekim'in kıssasını anlattığı için bu adı almıştır.)

2- **تِلْكَ آيَاتُ الْكِتَابِ الْحَكِيمِ**

Bu sûre-i celiledeki âyetler, **آيَاتُ الْكِتَابِ** Kur'ân-ı Azimüşşân'ın âyetleridir. Bu Kur'ân ki hakimdir, hikmetle doludur. Yahut hakimdir, muhkemdir. Nesih üzerine gelmez, muhkem, kavî. Nesih olmaz Tevrat-ı İncil gibi. Yahut da hakimdir, yerli yerinde helâl ve haramı hükmeden âyetlerdir.

3- **هُدًى وَرَحْمَةً لِّلْمُحْسِنِينَ**

Bu âyetler, dalâletten hidayete sebeptir. **هُدًى وَرَحْمَةً لِّلْمُحْسِنِينَ** Muhsin olanlara, güzel işler işleyenlere hidayet ve rahmettir.

4- **الَّذِينَ يُقِيمُونَ الصَّلَاةَ وَيُؤْتُونَ الزَّكَاةَ وَهُمْ بِالْآخِرَةِ هُمْ يُوقِنُونَ**

الَّذِينَ ("Muhsin" vasfını alan kimseler,) onlardır ki; **يُقِيمُونَ** Namazını ikâme ediyor. (Cenâb-ı Âllâh, "yef'alûssalâta" demiyor. Namazı kılan demiyor.) Namazı âdâb-ı erkânı ile kılar.

Namazı ikâme etmek başkadır, namazı kılmak başkadır. Namazı âdâb-ı erkân ile kılmak, secdeyi rükû'a karıştırmamak, rükû'u secdeye karıştırmamak, âyetleri birbirine karıştırmamak. Namaza durduğu zamanda Huzur-u İlâhi'de olduğunu bilmek, gafletten arınmak hususunda gayret göstermek. Âllâh dilerse bizim gibi gaftletle ikâme edilen namazlarımızı kabul eder, namaz borcu ödenir. Fakat ona terettüp eden nimetler geri kalır. زَكَاتُونَ وَيُؤْتُونَ زَكَاتَهُمْ Zekâtını, müstehakına verir. وَهُمْ بِالْآخِرَةِ هُمْ يُوقِنُونَ Ve onlar âhirete de kesin olarak imân ederler.

أُولَئِكَ عَلَىٰ هُدًى مِّن رَّبِّهِمْ وَأُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ 5-

İşte onlar, Rableri tarafından hidayet üzerine halk olmuşlardır. Doğru yol üzerindedirler ve felah bulanlar da onlardır.

وَمِنَ النَّاسِ مَن يَشْتَرِي لَهْوَ الْحَدِيثِ لِيُضِلَّ عَن سَبِيلِ اللَّهِ بِغَيْرِ عِلْمٍ وَيَتَّخِذَهَا هُزُوًا أُولَئِكَ لَهُمْ عَذَابٌ مُّهِينٌ 6-

İnsanlardan öyleleri vardır ki satın alıyor ve insanları yalan hadisler, havadisler. (Lehiv;) faydası olmayan şeyler. İnsanı geri bırakan, faydası olmayan bir şeyi satın alıyor. Lehvel hadis; hadis-haber sözler. Lehiv; yalan. Yani hakikatı bırakır, yalan sözlerle meşkûl olur. İnsanları, Âllâh'ın yolundan çevirip idlâl etmek isterler. Malûmâtı olmadığı halde bilmeyerek. Âyât-ı beyyinâtı alay ederek. İşte bunlara mühin olan, rüsvay, zelil edici bir azap vardır.

(Bu âyet-i kerime, Nadr İbni Hâris hakkında nâzil olmuştur. Nadr, İrân'ın masal kitaplarını satın alır. "Muhammed Sallâllâhû Aleyhivesellem, size Âd ve Semûd hikâyelerini anlatıyor. Gelin ben de size, Rüstem ve İsfendiyar'ın hikâyelerini anlatayım" der. Bu sûretle müşrikleri eğlendirir ve insanları, Kur'ân'ı dinlemekten alıkoymaya çalışırdı.

وَإِذَا تُلِيٰ عَلَيْهِ آيَاتُنَا وَوَلِيٰ مُسْتَكْبِرًا كَانُوا لَمْ يَسْمَعُهَا كَانُوا فِي أذُنِهِ 7-
وَقَرَأَ فَبَشَّرَهُ بِعَذَابٍ أَلِيمٍ

وَإِذَا تُلِيٰ عَلَيْهِ آيَاتُنَا Böyle olanların üzerine âyât-ı beyyinat okunduğu zaman, وَوَلِيٰ çevirir arkayı مُسْتَكْبِرًا kibr-i azamet ile. كَانُوا كَانُوا فِي أذُنِهِ وَقَرَأَ Güyâ kulakları sağırdır da işitmez. كَانُوا لَمْ يَسْمَعُهَا Sanki kulaklarında ağırlık varmış gibi, hastalık varmış kulaklarında, Kur'ân-ı Azimüşşân'ın âyetlerini dinlemiyor. (Fakat İrân'dan gelen lehvel hadisi, yalan sözleri dinliyor.) Ey Habibim Ekmelerrusûl Sallâllâhû Aleyhivesellem, sen de onlara, elim olan acıklı bir azâbın müjdesini ver.

Şimdi de imân edenler hakkında; Kur'ân-ı Azimüşşân, cehennemden bahsetti mi arkasından cennetten bahsediyor. Cennetten bahsedince, ondan sonra cehennemden bahsediyor. İyilikten bahsedilince, fenalıktan bahsediliyor.

إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَهُمْ جَنَّاتُ النَّعِيمِ 8-

إِنَّ الَّذِينَ O kimseler ki آمَنُوا imân etmişler, Âllâh-û Rasûlûlah'a ve Kur'ân'a. وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ İmânını da sâlih amellerle tezyin ve takviye etmişler. لَهُمْ جَنَّاتُ النَّعِيمِ Onlara da şüphe yok

ki içinde devamlı kalacakları ve nimetleri bol Nâim cennetler vardır. Hem de;

خَالِدِينَ فِيهَا وَعَدَّ اللَّهُ حَقًّا وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ 9-

Orada ebedi kalacaklardır. وَعَدَّ اللَّهُ حَقًّا Bu va'd, Âllâh-û Teâlâ'nın hak va'didir. Haktır, Cenâb-ı Hak va'detmiştir. O Âllâh'tır الْعَزِيزُ her şeye galip, galibin galibidir. Va'd-vaidini ifâ etmeye galip, الْحَكِيمُ her şeyi yerli yerinde halk eden O'dur.

خَلَقَ السَّمَوَاتِ بِغَيْرِ عَمَدٍ تَرَوْنَهَا وَالْقَى فِي الْأَرْضِ رَوَاسِيَ أَنْ تَمِيدَ بِكُمْ وَبَثَّ فِيهَا مِنْ كُلِّ دَابَّةٍ وَأَنْزَلْنَا مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَأَنْبَتْنَا فِيهَا مِنْ كُلِّ زَوْجٍ كَرِيمٍ 10-

Âllâh-û خَلَقَ السَّمَوَاتِ بِغَيْرِ عَمَدٍ تَرَوْنَهَا وَالْقَى فِي الْأَرْضِ رَوَاسِيَ أَنْ تَمِيدَ AN Teâlâ, gökleri gördüğünüz şekilde direk olmaksızın yarattı. Sizi sarsmasın diye yere, tâ ki sizinle meyil hareket etmemesi için yüksek dağlar koydu tesbit etmek için ve yeryüzüne çeşit çeşit canlıları (hayvanları yaydı). وَأَنْزَلْنَا مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَأَنْبَتْنَا فِيهَا مِنْ كُلِّ زَوْجٍ كَرِيمٍ Biz Azimüşşân, gökyüzünü den yağmur yağdırarak her çeşidinden güzel, menfaatlı nebatlar bitirdik.

(Göklerin görülür bir direği olmaksızın yaratılmasında, gökleri tutup onları birbirine çarpmasını önleyen, görünmez manevi bir direğin "Çekim Kanunu" olduğu belirtilmektedir. Âyetin aynı kısmına; "O, gökleri gördüğünüz üzere direksiz yarattı" ve "O, görüp durduğunuz gökleri direksiz yarattı" mânâları da verilmiştir. Âyetin son kısmında ise bitkilerin erkekli dişili yaratıldığı gerçeğine işaret edilmektedir.)

هَذَا خَلَقَ اللَّهُ فَأَرُونِي مَاذَا خَلَقَ الَّذِينَ مِنْ دُونِهِ بَلِ الظَّالِمُونَ فِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ 11-

İşte bunlar, (bu zikrolunanlar) Âllâh-û Teâlâ'nın yarattıklarıdır. Ondan başkası, (şerik tuttuğunuz putlarınız) gösterin bana ne yaratmış? (Hiç) hayır. Âllâh'ın gayrı olarak mabût ittihaz ettikleriniz, neyi halletmiştir? Hiçbir şey gösteremezsiniz. Zira BİLِ الظَّالِمُونَ فِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ Zalimler açık bir sapıklık, dalâlet içine girmişler.

وَلَقَدْ آتَيْنَا لُقْمَانَ الْحِكْمَةَ أَنْ اشْكُرْ لِلَّهِ وَمَنْ يَشْكُرْ فَإِنَّمَا يَشْكُرُ لِنَفْسِهِ 12-
وَمَنْ كَفَرَ فَإِنَّ اللَّهَ غَنِيٌّ حَمِيدٌ

Biz Azimüşşân Lukman'a hikmet; (akıl, ilim, dirayet, isabet-i fikir) verdik. Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem buyuruyor. Lukman az söyler, tefekkürü çok idi. Rabbine dâima hüsn-ü zan bağlar. Âllâh'ı severdi, Âllâh da onu severdi."

"Fakat sevmenin alâmetleri var. Kim Rasûl-û Ekrem'i severse, Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem de onu sever. Rasûl-û Ekrem'i çok seven, ona salât-û selâmı çokça getirir, sünnetlerini ifâ eder. Âllâh'ı seven de O'nun emirlerine itaat eder."

Lukman Hekim, Dâvût Aleyhisselam'dan evvel fetvalar verirdi. Dâvût Aleyhisselam peygamber olduktan sonra, Cenâb-ı Hak'kın zikr-i fikri ile iktifa etti.

Dâvût Aleyhisselam sormuş. "Ey Lukman nasıl sabahladın?" Cevaben; "Umûrum O'nun elinde. Elimde bir şey yok. Vücudu-

mun bir kılını beyaz veya siyah etmeye gücüm yetmez, her şey O'nun gücü kudretinde."

Lukman Hekim'in bin yıl yaşadığı, bin peygambere talebelik, bin peygambere de hocalık yaptığı rivayetler arasındadır.

Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem buyuruyor. "Sabah, şafak rüzgârını ganimet bilin. Çünkü ağaçlara bitkilere ne yaparü sa, vücudunuza da onu yapar. Sonbaharın rüzgârından da kena dinizi koruyun." Ey nefis-i emmarenin esiri olan miskin-i biçâre. Tefekkür et, ölümün günü belli değil. Malûm olan odur ki ölümden kurtuluş yoktur. Böyle olduğuna göre, dâimâ ölümü düşünmek lâzım gelir.

Lukman Hekim, bu dereceye kavuştuğunun üç sebebini bildiriyor. 1- Ömrümde hiç yalan söylemedim. 2- Hiçbir zaman hıyanet etmek hatırıma gelmedi. 3- Mâlâyâ'ni olan, din ve dünyaya faydası olmayan hiçbir şeyi yapmadım ve söylemedim.

Üç şey var ki ancak üç şeyde biliniyor;

1- Halim olan kimse gadap zamanı belli olur. Öfkelenildiğinde yoldan çıkmadı ise o kimse halimdir.

2- Bir kimse şeci cesurdur, o kimsenin cesareti ancak muharebede belli olur.

3- Hakiki dostluk da ihtiyaç zamanında belli olur.

Cenâb-ı Hak, Lukman Hekim'e hikmet verdik buyuruyor. Hikmetin birisi, **أَنِ اشْكُرْ لِلَّهِ**, Âllâh'a daima şükür üzerine olurdu. Şükü redenin nimeti ziyadeleşir. **فَإِنَّمَا يَشْكُرُ لِنَفْسِهِ** Şükreden ancak kendisi için şükretmiş olur. **وَمَنْ كَفَرَ فَإِنَّ اللَّهَ غَنِيٌّ حَمِيدٌ** Her kim ki küfrederse, Nimet-i İlâhiye'yi inkâr ederse ancak kendine yapmış

olur. Âllâh-û Teâlâ, (halkın şüküründen) Gani'dir, (ihtiyacı yoktur.)
Ve Hamid'dir (Hamd olunmazsa da her hamde O lâyıktır.)

وَإِذْ قَالَ لُقْمَنُ لِابْنِهِ وَهُوَ يَعِظُهُ يَا بُنَيَّ لَا تُشْرِكْ بِاللَّهِ إِنَّ الشِّرْكَ لَظُلْمٌ عَظِيمٌ -13

وَإِذْ قَالَ لُقْمَنُ لِابْنِهِ Ey Habibim Sallâllâhû Aleyhivesellem, ümetine bildir. Lukman Hekim, oğluna öğüt verirken şöyle demişti. وَهُوَ يَعِظُهُ Va'ız, nasihat ettiği zaman يَا بُنَيَّ "Yavrucuğum! (Muhabbetle söylüyor.) Âllâh-û Teâlâ'ya şerik koşma. لَا تُشْرِكْ بِاللَّهِ (.) Doğrusu şirk, büyük bir zulümdür" demişti. Şirk iki türdür. Biri şirk-i zahiri olan; imân etmeyenler. Diğeri şirk-i hâfi olan ki riyâkârlık yapmaktır.

وَوَصَّيْنَا الْإِنْسَانَ بِوَالِدَيْهِ حَمَلَتْهُ أُمُّهُ وَهْنًا عَلَى وَهْنٍ وَفِصَالَهُ فِي عَامَيْنِ -14
أَنْ اشْكُرْ لِي وَلِوَالِدَيْكَ إِلَى الْمَصِيرِ

وَوَصَّيْنَا الْإِنْسَانَ بِوَالِدَيْهِ Biz Azimüşşân, insana vasiyet ettik, nasihat ettik. Ana ve babasına itaat ve ihsan etmeyi. بِوَالِدَيْهِ İhsanenen حَمَلَتْهُ أُمُّهُ وَهْنًا وَهْنًا çünkü anası, onu nice sıkıntılarla taşımıştır. عَلَى وَهْنٍ Sıkıntı üzerine sıkıntıya düşerek karnında taşıdı. وَفِصَالَهُ فِي عَامَيْنِ Doğumdan sonra iki seneye kadar bir hanım, çocuğuna süt vermekle meşgul olur. Ne kadar çok müşkülât. Eğer Cenâb-ı Hak, ananın kalbinde merhamet halk etmezse, bu kadar ağır meşakkatlere katlanması imkânı olmaz.

أَنْ اشْكُرْ لِي وَلِوَالِدَيْكَ (İşte bunun için) önce bana, sonra da ana-babana şükret diye tavsiyede bulunmuşuzdur. إِلَى الْمَصِيرِ Dönüş ancak banadır.

وَإِنْ جَاهَدَاكَ عَلَىٰ أَنْ تُشْرِكَ بِي مَا لَيْسَ لَكَ بِهِ عِلْمٌ فَلَا تُطِعْهُمَا 15-
وَصَاحِبُهُمَا فِي الدُّنْيَا مَعْرُوفًا وَاتَّبِعْ سَبِيلَ مَنْ أَنَابَ إِلَيَّ ثُمَّ إِلَيَّ
مَرْجِعُكُمْ فَأُنَبِّئُكُمْ بِمَا كُنتُمْ تَعْمَلُونَ

Eğer onlar, ana baban bilmediğin bir şeyi bana şerik koşman için cehdeder zorlarsa, مَا لَيْسَ لَكَ hakkında bilgin olmayan bir şeyi (körü körüne bana ortak koşman için zorlarsa, bu hususta onlara itaat edilmez. Her şeyde muvafakat var, yalnız şirkte muvafakat yok. فَلَا تُطِعْهُمَا Onlarla dünyada hoş geçin, (ma'rûf vechile şer'in râzî olacağı, kerem ve mürüvvetin iktiza eylediği şekilde sahib ol.) وَاتَّبِعْ سَبِيلَ مَنْ أَنَابَ إِلَيَّ Bana tâbi olan, dönentlerin. (Dinde tevhid ve ihlâsta Bana itaat edenlerin) yoluna ittiba et. ثُمَّ إِلَيَّ مَرْجِعُكُمْ Hepinizin sonunda dönüşünüz ancak Banadır. فَأُنَبِّئُكُمْ بِمَا كُنتُمْ تَعْمَلُونَ O zaman size imânınızdan dolayı mü-kafat, anana ve babana da küfürlerinden dolayı mücâzat ederim.

يَا بُنَيَّ إِنَّهَا إِنْ تَكُ مِثْقَالَ حَبَّةٍ مِنْ خَرْدَلٍ فَتَكُنْ فِي صَخْرَةٍ أَوْ فِي
السَّمَوَاتِ أَوْ فِي الْأَرْضِ يَأْتِ بِهَا اللَّهُ إِنَّ اللَّهَ لَطِيفٌ خَبِيرٌ 16-

(Lukman Hekim öğütlerine devamla şöyle demişti.) يَا بُنَيَّ İşlediğin kötülük veya iyilik bir hardal tanesi kadar bile olsa فَتَكُنْ فِي صَخْرَةٍ أَوْ فِي السَّمَوَاتِ أَوْ فِي الْأَرْضِ يَأْتِ بِهَا اللَّهُ ve o, bir kaya içinde veya göklerde yahut yeraltında gizlenip kalsa da Âllâh-û Teâlâ, kıyamet günü senin karşına getirir. إِنَّ اللَّهَ لَطِيفٌ خَبِيرٌ Âllâh CelleCelâlûhû lütuf sahibidir, gizli şeyleri bilir, her şeyden haberdardır.

يَا بُنَيَّ أَقِمِ الصَّلَاةَ وَأْمُرْ بِالْمَعْرُوفِ وَانْهَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَأَصْبِرْ عَلَىٰ مَا أَصَابَكَ إِنَّ ذَٰلِكَ مِنْ عَزْمِ الْأُمُورِ 17-

وَأْمُرْ يَا بُنَيَّ Ey oğlum, أَقِمِ الصَّلَاةَ namazı adâb-ı erkânı ile kıl. وَأْمُرْ بِالْمَعْرُوفِ İyiliği emret, kötülükten vazgeçirmeye çalış. وَانْهَ عَنِ الْمُنْكَرِ Münkirlerden nehyeyle. (Bilhassa bu emir ve nehiyeler yüzünden) başına gelen musibetlere sabret. إِنَّ ذَٰلِكَ مِنْ عَزْمِ الْأُمُورِ Doğrusu bunlar azmedilmeye değer işlerdendir.

وَلَا تُصَعِّرْ خَدَّكَ لِلنَّاسِ وَلَا تَمْشِ فِي الْأَرْضِ مَرَحًا إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ كُلَّ مُخْتَالٍ فَخُورٍ 18-

وَلَا تُصَعِّرْ خَدَّكَ لِلنَّاسِ وَلَا تَمْشِ فِي الْأَرْضِ مَرَحًا Kibirilenip küçümseyerek insanlardan yüz çevirme ve yeryüzünde böbürlenerek yürüme. إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ كُلَّ مُخْتَالٍ فَخُورٍ Zira Âllâh-û Teâlâ, kendisini beğenmiş övünen kimseleri asla sevmez yani azaplandırır.

وَأَقْصِدْ فِي مَشْيِكَ وَاعْضُضْ مِنَ صَوْتِكَ إِنَّ أَنْكَرَ الْأَصْوَاتِ لَصَوْتُ الْحَمِيرِ 19-

وَأَقْصِدْ فِي مَشْيِكَ وَاعْضُضْ مِنَ صَوْتِكَ Yürürken (acele etme.) İtidalle, sekinet ve vâkarla yürü ve (konuşurken bağırma) sesini alçalt. (Merkebin sesi birdenbire anırır, sonun da yavaşlar. Merkeb aç olsa öldürsen bile anırmaz fakat aniden anırmağa başlar. Aniden bağırarak çıkış yapan insanlar, merkebi taklit etmiş gibi olur.)

Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem buyuruyor. Horozun

ötmesinde Kelimeyi Şهادeti getirin. Merkep anırdığında şeytan-
dan geliyor ve seslerin en çirkinidir.

Unutma ki seslerin en çirkinini,
(avaz avaz bağırarak) merkeplerin sesidir.

أَلَمْ تَرَوْا أَنَّ اللَّهَ سَخَّرَ لَكُمْ مَّا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَأَسْبَغَ -20
عَلَيْكُمْ نِعْمَهُ ظَاهِرَةً وَبَاطِنَةً وَمِنَ النَّاسِ مَن يُجَادِلُ فِي اللَّهِ بِغَيْرِ عِلْمٍ
وَلَا هُدًى وَلَا كِتَابٍ مُّبِينٍ

أَلَمْ تَرَوْا أَنَّ اللَّهَ سَخَّرَ لَكُمْ مَّا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ
Görmüyor musunuz? Âllâh-û Teâlâ, göklerde ve yerde ne varsa,
hepsini (Güneş, Ay, yıldızlar, nebatat, hayvanât, denizler ve nev
hirleri) sizin için müsehhar kıldı, emrinize verdi. Yeryüzünde büü
tün mahlûkât ve nebatat hepsi insan için halk olmuştur. İnsanlar
da Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem için halk olmuştur.
Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem de Mir'ât-ı İlâhî'dir. Âls
lâh-û Teâlâ'nın zuhuru için halk olmuş. Mir'ât-ı Muhammed'den,
Âllâh görünür dâim. وَأَسْبَغَ İkmâl etmiş, tamam etmiş. عَلَيْكُمْ نِعْمَهُ
ظَاهِرَةً وَبَاطِنَةً Nimetlerini açık ve gizli olarak, size bolca ihsan
ettiğini görmediniz mi? (Zâhir ve bâtın, diyorlar ki zâhir nimet,
dünyada olanlar. Bâtın nimetler ise ahiretteki nimetlerdir. Bazıları
da zahiri olan güzel sûret, azaların güzelliği. Bâtınî olan ise kâlp-
teki Mir'ât-ı İlâhiye'dir. Bazıları da görünür ve görünmeyen nimet-
lerdir. Bu nimetleri düşünenler için, elbette Âllâh-û Teâlâ'ya imân
ve itaat etmek lâzım gelir. Fakat insanların bazıları kefûr, nankör
olur, Hâlik-i Kâinat hakkında.) وَمِنَ النَّاسِ İnsanlardan bazıları var

ki **فِي اللَّهِ** mücadele ediyor, karşı geliyor. Fillâhi'den, Müfessirin-i Kirâm birçok mânâlar vermişler. **Fillâhi**; Âllâh'ın mevcudiyeti. Şimdikilerin dediği gibi, "Nerede Âllâh! göster görelim" dedikleri gibi. Böyle söyleyenler, Âllâh-û Teâlâ'nın âsar-ı sıfatlarını görüyor. Gördükleri halde yine de "Âllâh nerede gösterin" diyorlar. Görülen bu kudret-i azamet, Âllâh'ın birliğine delâlet ettiği halde, İsâ ve Üzeyir Aleyhisselâm'ı isnat ediyor. Ayrıca melekleri de isnat edip şirk koşuyorlar. Yine insanlardan bazıları var ki Âllâh ile mürcâde eder. Yâni Âllâh'ın sevdiği kimselere dil uzatıyor. Cenâb-ı Hak'ın makbulü olduktan sonra, ne hakkın var ki dil uzatırsun? Bir peygambere, bir veliye nasıl olur da dil uzatılır. Bu dil uzatmak da bir ilme müstenit olmadan **بِغَيْرِ عِلْمٍ** bilmiyerek, bir malûmata müstenit değil, bilerek söylemiyor. **وَلَا هُدًى** Hüdâ'dan murâd; Rasûl-û Ekrem'in sözleridir. **وَلَا كِتَابٍ مُنِيرٍ** Kitâb-ı Münir'den murâd; Kur'ân'dır. Onların bu itiraz ve inkârları, Kitâb, Hadis veyahut diğer bir ilme müstenit değildir.

وَإِذَا قِيلَ لَهُمْ اتَّبِعُوا مَا أَنْزَلَ اللَّهُ قَالُوا بَلْ نَتَّبِعُ مَا وَجَدْنَا عَلَيْهِ آبَاءَنَا 21-
أَوَلَوْ كَانَ الشَّيْطَانُ يَدْعُوهُمْ إِلَىٰ عَذَابِ السَّعِيرِ

Bu inkâr edenlere münâfıklara gerek Âllâh'a, Tevhid-i İlâhiye'ye, Kur'ân-ı Azimüşşân'a gerekse Âlk lâh-û Teâlâ'nın sevdiklerine itiraz edenlere denildiği zaman; **اتَّبِعُوا** "Gelin Cenâb-ı Hak'ın inzal etmiş olduğu âyetlere." Kur'ân'a yüzünü çevir de oradan haber ver denildiğinde; **قَالُوا بَلْ** "Hayır, biz babalarımızı üzerinde bulduğumuz yola, dine ittibâ ederiz" derler. **أَوَلَوْ كَانَ الشَّيْطَانُ يَدْعُوهُمْ إِلَىٰ**

عَذَابِ السَّعِيرِ Şeytan, onları cehennem azabına da'vet ederse de (yine ittibâ edecekler mi?)

Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem, bir gün Aliyy ibni Ebû Talip Kerramellâhû Vechehû görünce demiş; "Yâ Ali, senin meşrebin İsâ Aleyhisselam'ın meşrebine benzer. İsâ Aleyhissey lam meşrebi bu idi. Âllâh-û Teâlâ, bir kavmi cehenneme gönderdi. Hıristiyanlardır. İsâ Aleyhisselam'a muhabbet ederek ifrâta gittiler, "Âllâh'ın oğludur" demek sûretiyle. Diğer bir kısım da İsâ Aleyhisselam'ın aleyhinde ileri giderek, yahudilerdir. Hâşâ! "Veled-i zinadır" demek sûretiyle. Cenâb-ı Âllâh, her iki fırkayı da cehenneme gönderdi.

Yâ Ali, senin de meşrebin budur. Benim ümmetimden zuhur edecek iki firkanın biri, sana ifrat olarak bağlılığını gösterecek olanlar ki Râfizilerdir. Diğer de senin aleyhinde açık davâ edecekler ki Haricilerdir. Her iki fırka da cehennemliktir.

Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem, bunu bize haber vermiştir. Hâriciler bu zamanda hemen hemen kalmadı. Rafiziler ise hele son zamanlarda, hele şimdi daha ziyade tekemmül etmiş. Çünkü ehlisünnet ulamâları çok azaldı, yavaş yavaş ortadan kalkıyor. Hatta Bağdat civarlarında çok galebe etmiş, tesirini bizim memleketimizde de gösteriyor.

Eğer biz aklımızı başımıza getirmezsek, bizim için çok büyük tehlikedir.

Âshab-ı Kiram öyle bir cemaattir ki mâlını, canını, ruhunu, her şeyini Âllâh-û Rasûlullah için fedâ etmiş ve bütün muharebelere iştirak etmişler. Bugünkü Din-i İslâm'ın kuvvetine sebep olmuşlar. Kıyamete kadar her Müslümanın boynunda onların hakkı var.

Çünkü onlardır bu dini ihya etmişler. İşte böyle olan bir Âshab-ı Kiram'a, can-ı gönülden muhabbet etmemiz lâzım gelir.

Sonra, Âshab-ı Kiram öyle bir cemaattir ki Âllâh-û Teâlâ bütün mahlûkâtın içinde onları, Habibine mûsahib, âshab diye intihab etmiş. Âllâh, kendi habibine sevdiklerini veriyor.

Onun için İmâm-ı Mâlik diyor; Âshabı sebbetmek, onlara dil uzatmak küfre kadar götürüyor.

Buraya kadar olanlar akli delillerdir.

Ayrıca âyet-i kerime ve hadis-i şerifler mevcuttur. Cenâb-ı Hak, Ashâb-ı Kirâma şehadet ediyor. Âllâh-û Azimüşşân'ın şes hadeti, hiçbir şeyle muâdil tutulamayacağına göre. Cenâb-ı Hak birkaç âyette, Sûreyi Feth'in sonunda مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّهِ وَالَّذِينَ مَعَهُ Muhammed Sallâllâhû Aleyhivesellem, Cenâb-ı Hak'kın hak peygamberidir. وَالَّذِينَ مَعَهُ Onunla beraber olanlar ki Âshab-ı Kiram'dır. Ne değerli bir cemaat ki Cenâb-ı Hak, onların sıfatlarını Kur'ân-ı Azimüşşân'da bize bildiriyor. أَشِدَّاءَ عَلَى الْكُفَّارِ Küfre karşı gayet şiddetlidirler. رُحَمَاءَ بَيْنَهُمْ Kendi aralarında ise mübâlağâ ile merhametlidirler.

Yine Cenâb-ı Hak, onların ahvalini beyan ediyor bize. تَرِيَهُمْ Onları daimâ rükûda ve secdede görüyorsun. Bu ibadet içinde de gayeleri nedir? يَتَّبِعُونَ فَضْلًا مِنَ اللَّهِ وَرِضْوَانًا Âllâh'ın rızasını fazlını talep ediyorlar. Âshab-ı Muhammed'in Sallâllâhû Aleyhivesellem sabah ve akşam rükûda, secdede bulunduğunu bildiriyor, Cenâb-ı Âllâh. Onların bu ibadetlerinden gayeleri ancak Âllâh'ın rızasıdır, başka bir şey değildi.

Cenâb-ı Âllâh, böyle meth-û sena edip buyurduktan sonra,

böyle şehadet ettiğine göre, bu Rafizi, "filan Rafizi böyle" demiş şeklindeki sözler, bir Müslümanın kulağına kesinlikle girmez.

Başka bir âyet-i kerimede de Cenâb-ı Hak, onların hakkında emrediyor, şehadetle bildiriyor. **Ve küllen;** وَكُلًّا وَعَدَ اللَّهُ الْحُسْنَىٰ بütün Âshab. İstisnâ olmamak şartı ile bütün Ashabı, Muhammed Sallâllâhû Aleyhivesellem'e, Cenâb-ı Âllâh hüsnâyı va'detmiş. Hüsnê; cennettir. Cennet olduktan sonra demek ki bu âyet-i kerimeye nazaran, bütün Âshab-ı Kiram ehli cennettir.

Yine Cenâb-ı Hak emrediyor. Âshab-ı Kiram'ın meziyeti hakkında, Cenâb-ı Âllâh şehadet ediyor. وَكَفَىٰ بِاللَّهِ شَهِيدًا buyuruyor. Âllâh'ın şehâdeti kâfi değil midir?

Küntüm; كُنْتُمْ خَيْرَ أُمَّةٍ أُخْرِجَتْ لِلنَّاسِ sizler. Âshab-ı Kiram, Rasûl-û Ekrem'in zamanında olanlardır. Âshab-ı Kiram, خَيْرَ أُمَّةٍ insanlar içinde Âllâh-û Teâlâ'nın çıkarmış olduğu en hayırlı bir cemaattir. Cenâb-ı Âllâh, bir cemaat ki Âşhab-ı Kiram'a hiçbir ferdi istisnâ etmeden, "hayırlı bir cemaat" buyuruyor.

Yine başka bir âyette; وَكَذَلِكَ جَعَلْنَاكُمْ أُمَّةً وَسَطًا لِتَكُونُوا شُهَدَاءَ عَلَى النَّاسِ Ve kezâlike جَعَلْنَاكُمْ أُمَّةً وَسَطًا Biz Azimüşşân, sizi âdil bir ümmet halkettik. لِتَكُونُوا شُهَدَاءَ عَلَى النَّاسِ Tâ ki kıyamette siz, diğer ümmetlere de şahit olasınız.

Demekki bütün ümmetlerin en hayırlısı, Âshab-ı Kiram'dır. Bir de Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem, nûr-u nübüvvetle biliyor ki son zamanda zuhur edecek bir takım insanlar, Âshab-ı Kiram'a dil uzatırlar. Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem, 1400 sene evvel Âshab-ı Kiram'a dil uzatacaklarını görmüş. Bu fena

lıklara mâni olmak için, Müslümanlar dalâlet yolunda gitmesinler diye bazı emirler vermiş.

Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem buyuruyor ki; **“Ûsikûm bi-eshâbi hayran”** Ey ümmetim, size vasiyetim budur. Âshabıma dâima hayrı söyleyiniz. Âshabım hakkında şer kelimeleri söylemeyiniz.

Yine Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem buyuruyor. **“Le-anellâhü men sebbe ashâbi”** “Benim âshabımı sebedene, Âllâh lânet etsin” buyuruyor.

Yine bu mevzuda Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem buyuruyor. **“İnne şirâra ümmeti yevmel kıyameti ecræhüm alâ eshâbi”** İnne şirâra ümmeti. “Benim ümmetimin en şerlileri, **ecraehüm alâ eshâbi** âshabıma karşı cür’et edenlerdir.”

Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem emrediyor. **“Hafizâl-lâhü men hafizani fi eshâbi”** “Âllâh hıfzetsin bir insanı ki benim hukukumu düşünsün de âshabıma dil uzatmasın. Beni seven âshabımı sever. Âshabımı seven beni sever.”

Rasûl-û Ekrem Aleyhisselam buyuruyor. **“Lâ tesubbü eshâbi.”** Benim âshabıma dil uzatmayınız. **“men sebbe eshâbi”** Her kim ki âshabıma dil uzatırsa, **“fe aleyhi lâ’netullâhi vel melâiketi vennesi ecmeîn”** Âllâh’ın, meleklerin lâneti, insanların lâneti üzerinde olsun.

Yine Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem buyuruyor. **“Şefâatün mübahatün illê limen sebbe ashâbi”** Benim şefaatom ümmetime mübahtır. Ancak âshabıma sebeden, dil uzatanlara şefâatim yoktur.

Yine Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem buyuruyor. **“îzê**

zûkira ashâbi fe-emsikû" Benim âshabımın ismi zikredildiği zaman dilinizi tutun.

Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem buyuruyor. "**Âllâha fi eshâbi**" Âshabım, Âllâh'a mütevecihtirler. "**Lâ yettehizihûm aradan be'di**" Benden sonra onları hedef yapmayınız. "**Femen ehabbehüm feli hubbi ehabbehüm**" Âshabımı seven, ben onları sevdiğim için onlar da onları seviyor. "**Ve men ebgadahüm febi zulmi ebgadahüm**" Eshabıma buğzeden, bana buğz ettiğinden dolayı buğz ediyor.

Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem buyuruyor. "**Ni'mel kavmi ashâbi**" Ne güzel kavimdir benim eshabım. "**Cezâhûmullahi hayra**" Âllâh mükâfatları ihsan eder, hayırla inşâellâh.

Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem buyuruyor. "**İzê erâdellâhû bi-abdin hayran**" Âllâh CelleCelâlûhû, bir kuluna hayrı irade ederse zâhiri alâmetler yapar. "**Evkâ hubbe eshâbi fi kalbihi**" Âllâh CelleCelâlûhû, âshabımın muhabbetini o kimsenin kalsine ilkâ eder. Âshaba karşı kalbinde bir muhabbet hâsıl olur.

Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem buyuruyor. "**İzê erâdellâhû bi-abdin hayran alkahû bi âshabi fi kalbi. Fevellezi nefsi biyedihi**" Kasem ederim O Âllâh'a ki benim nefsim, O'nun yed-i kudretindedir. "**Lev enne ehadeküm enfaka misle uhudin zeheben**" Eğer birinizin, Uhud dağı kadar altını olursa ve o altını da Âllâh için sarf ederseniz. Âshab-ı Kiram'ın, bir gün Rasûl-û Ekrem'in sohbetinde bulunduğu şerefe nâil olamazsınız. "**Fevellezi nefsi biyedihi**" Kasem ederim O Âllâh'a ki benim nefsim, O'nun yed-i kudretindedir. "**Lev enne ehadeküm enfaka misle uhudin zeheben**" Uhut dağı kadar altını olursa da infak ederseniz Âllâh için, "**mê edrake misle amele vahidin minhüm yevmel vêhiden**" Onların bir günde kazandıkları kadar kazanca sahip olamazsınız.

Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem buyuruyor. **“Esbe-tikûm alessirâtı eşeddûkûm hûbben li-ashâbi ve ehli beyti”** Sırat köprüsü, cehennemın üzerine kuruluyor. Orada sabit olanlar kimlerdir? Âshabıma ve ehl-i beytime muhabbeti olanlardır. Âshaba ve ehl-i beyte buğz etmek, İmân'ın selbine sebep olur eğer tevbe etmezse. Âshab-ı Kiram'ın hepsi de müçtehid idi. Başkasının içtie hadına uymaya lüzum olmuyordu.

Yine Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem buyuruyor. **“Ashâbî kennûcumu”** Benim âshabım gökteki yıldızlar gibidir. **“Bi-gayri himmektedeytüm ikdeteytüm ihdedeytüm”** Âshabımın hangisine iktida ederseniz hidayete varırsınız.

İmâm-ı Rabbani bu mevzuu, Mektubât'ının bir yerinde işaret ettiğine göre; “Bu münafıklar ki âshaba dil uzatırlar. Zannetmeyin ki bunların maksatları âshabdır. Bunlar mülhiddirler. Dinden, kim taptan halkın itimadını izale etmek istiyorlar da bu yolu takip ediyorlar. Maksat âyeti, hadisi gözden düşürmek için. Âshaba dil uzatacak ki menfur niyetine ulaşabilsin. Bu mülhidlerin maksatları; âyetten, hadisten, sohbet-i peygamberiden halkın itimadını azaltmak ve netice selbetmektir ve ilhaddan başka bir şey değildir” diyor.

Mevlâna Celâleddin-i Rûmi Kaddesâllâhû Sırrahülaziz buyuruyor; Eğer Âllâh bir kimseyi rüsvay etmek isterse, rezil etmek isterse onun kalbine bir meyil verir, temiz insanlara dil uzatmaya başlar. Bir adamı gördük ise temiz insanların aleyhinde söylemeye başladı mı, bilin ki Cenâb-ı Hak onu rüsvay rezil edecek.”

Eğer Âllâh bir kuluna yardım etmek isterse ne yapıyor, âlâmeti nedir? Onun kalbine, temiz insanların aleyhine konuşmayı yasak eder.

Cenâb-ı Âllâh bir kuluna vermek, lütf-û keremde bulunmak istiyorsa duâ ve iltica ettirir. Duâ da Âllâh'tan, icabet de Âllâh'tandır. İcabeti irade ediyor ki duâyaya sevk ediyor, kabule sebep olsun. Eğer Cenâb-ı Âllâh birisinin ayıbını setretmek isterse, insanların ayıplarına nefesini sarf etmez.

وَمَنْ يُسَلِّمْ وَجْهَهُ إِلَى اللَّهِ وَهُوَ مُحْسِنٌ فَقَدِ اسْتَمْسَكَ بِالْعُرْوَةِ الْوُثْقَىٰ - 22
وَأِلَى اللَّهِ عَاقِبَةُ الْأُمُورِ

Her kim ki يُسَلِّمْ وَجْهَهُ yüzünü, yüzden murâd halis kendini. Âllâh'a çevirir de hâlis kâlbini Âllâh'a çevirirse, إِلَى اللَّهِ وَهُوَ إِلَى اللَّهِ وَهُوَ, imân sahibi olduğu halde. Bir de kâlbini oraya çeviriyor ihlâs ile tevhid ile mümkün olduğu kadar ibadet ile. İbadeti, Cenâb-ı Hak imkânımız gücümüz nisbetinde istiyor. فَقَدِ اسْتَمْسَكَ بِالْعُرْوَةِ الْوُثْقَىٰ Böyle kimseler temessûk etmiş yapışmışlar بِالْعُرْوَةِ الْوُثْقَىٰ kuvvetli bir ipe. Kuvvetli bir vasıtaya ki yolda bırakmaz bir vasıta. Bütün emirlerin, işlerin sonu Âllâh-û Teâlâ'nın huzuruna varıp dönecektir.

وَمَنْ كَفَرَ فَلَا يَحْزُنكَ كُفْرُهُ إِلَيْنَا مَرْجِعُهُمْ فَنُنَبِّئُهُم بِمَا عَمِلُوا إِنَّ اللَّهَ - 23
عَلِيمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ

Ey Ekmelerrusûl Sallâllâhû Aley-hivesellem kim küfrederse, onun küfrü seni mahzun etmesin. فَنُنَبِّئُهُم بِمَا عَمِلُوا Onların dönüşü ancak Bize'dir. إِلَيْنَا مَرْجِعُهُمْ O zaman (kıyamet günü, dünyada) işledikleri küfür ve masiyetleri onlara haber vereceğiz. إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ Âllâh CelleCelâlûhü kâlbe geleni bilir. Gizli söyleneni, hâfi söyleneni işitir. Kâlbe gelenleri bilir, kullarının sinelerindekini hakkıyla bilir.

نُمِتُّهُمْ قَلِيلًا ثُمَّ نَضَطَّرُهُمْ إِلَىٰ عَذَابٍ غَلِيظٍ -24

نُمِتُّهُمْ قَلِيلًا Az bir zaman dünyanın mâl-ı servetiyle metay landırırız. ثُمَّ نَضَطَّرُهُمْ إِلَىٰ عَذَابٍ غَلِيظٍ Ondan sonra galiz, elim olan bir azaba giriftar ederiz onları.

وَلَيْنُ سَأَلْتَهُمْ مَنْ خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ لَيَقُولَنَّ اللَّهُ قُلِ الْحَمْدُ لِلَّهِ -25
بَلْ أَكْثَرُهُمْ لَا يَعْلَمُونَ

وَلَيْنُ سَأَلْتَهُمْ مَنْ خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ لَيَقُولَنَّ اللَّهُ Hâlik-i Kâinat'ın mevcûdiyeti, azamet-i kudreti, vahdâniyeti o kadar mâlumdur ki kâbili inkâr değildir. Celâlim hakkı için! Onlara, "Gökleri ve yeri kim yarattı?" diye sorsan. "Elbette Âllâh-û Teâlâ" diyeceklerdir. قُلِ الْحَمْدُ لِلَّهِ Ey Habibim Ekmelerrusûl Sallâllâhû Aleyhivesellem, Âlâh-û Teâlâ'ya hamdet, senâ et ki sana muhalif olanların kendi dilderi ile itirafı, hüccet olsun onların üzerinde. بَلْ أَكْثَرُهُمْ لَا يَعْلَمُونَ Belki çoğu kimseler bunu bilmiyorlar. Halik-i Kâinat Rahim'dir, zuhur eden kabahatların cezasını derhal vermiyor. Tevbe istiğfar eder vazgeçer diye bir süre mühlet veriyor.

لِلَّهِ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ إِنَّ اللَّهَ هُوَ الْغَنِيُّ الْحَمِيدُ -26

لِلَّهِ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ Göklerde ve yerde ne varsa hepsi, Âllâh-û Teâlâ'nın halk ve mülküdür. الْحَمِيدُ Âllâh CelâleCelâlûhû, bütün kâinatın ibadetinden ganidir. Bütün insanların hepsi mü'min-i sâlih abid olsa, Cenâb-ı Hak'kın azamet-i kudretinde artış olmaz. Övülmeye ve hamde lâayık olandır, müstehaktır.

وَلَوْ أَنَّ مَا فِي الْأَرْضِ مِنْ شَجَرَةٍ أَقْلَامٌ وَالْبَحْرُ يَمُدُّهُ مِنْ بَعْدِهِ سَبْعَةَ -27
أَجْرٍ مَا نَفِدَتْ كَلِمَاتُ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ عَزِيزٌ حَكِيمٌ

Düşünmesinler, Âllâh'ın kelâmı yakında tükenip kesilecek. Çünkü kelâm, mütekellimin sıfatıdır. Mütekellim Âllâh'tır, ebedidir. Ebedi olduğu için kelâmı da ebedidir. وَلَوْ Eğer مَا فِي الْأَرْضِ AN yeryüzünde olan bütün شَجَرَةٍ مِنْ ağaçlar أَقْلَامٌ kalem olursa, وَالْبَحْرُ يَمُدُّهُ bütün denizler de mürekkep olsa (da Âllâh'ın sözlen rini yazsalar. Bu kalemler ve mürekkep tükenir de) yine Âllâh-û Teâlâ'nın sözleri tükenmez. Sonra مِنْ بَعْدِهِ سَبْعَةَ أَجْرٍ ve hatta buna yedi deniz daha eklense sözleri yine tükenmez. مَا نَفِدَتْ إِنَّ. Hiçbir zaman namütenâhi, mütenâhi ile ölçülmez. إِنَّ اللَّهَ عَزِيزٌ حَكِيمٌ Âllâh CelleCelâlûhû Aziz'dir, galiptir, galibin galibidir. Hiçbir şey onu mağlup edemez. Hakîm'dir, her şeyi yerli yerine halk etmiştir.

Rivâyete göre bu âyetin inmesine sebep; Müşriklerin, "Muehammed'in getirdiği Kur'ân vesaire yakında tükenip kesilecektir" demeleri olmuştur.

Bir başka rivayette denilmiştir ki; Peygamberimiz Sallâllâhû Aleyhivesellem Medine'ye hicret edince, yahûdilerin ulaması gelip şunu söylemişler. "Haber aldık. Sen, (size ilim nâmına pek az bir şey verilmiştir) dermişsin. Bu sözle bizi mi, yoksa kavmini mi kasedtin?" Rasûlûllah Sallâllâhû Aleyhivesellem; "Hepinizi, sizi de onları da" cevabını vermiş. Bu sefer,

"Bilmiyor musun, bize Tevrat'ta her şeyin ilmi verilmiştir" demişler. Buna cevaben;

“Tevrat’taki ilimler, Âllâh’ın ilmine izafetle azdır. Size amel edip faydalanacağınız kadar ilim verilmiştir” buyurulmuş.

“Kime hikmet verildi ise ona çok hayır verilmiş demektir, söK züne ne buyurursun? Şu halde, az amel ile çok hayrın arası nasıl bulunur?” demişler.

Bu suâle cevâben, bu âyet-i kerime nâzil olmuş.

مَا خَلَقَكُمْ وَلَا يَعْثُبُكُمْ إِلَّا كَنَفْسٍ وَاحِدَةً إِنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ بَصِيرٌ 28

Sizin yok iken var olmanız, وَلَا يَعْثُبُكُمْ tekrar kabirden kalkarak diriltilmeniz, إِلَّا كَنَفْسٍ وَاحِدَةً bir tek kişiyi yaratmak ve diriltmek gibidir. Cenâb-ı Hak için “**kün feyekûn**” ile dir. Ol dediğinde oluverir. Cenâb-ı Âllâh için bir işin olması, diğer işlere mâni olmuyor. Bir işin, diğer işlere mâni olması mahlûkat içindir. إِنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ بَصِيرٌ Âllâh CelleCelâlûhû Semi’dir işitiyor, sizin sözlerinizi kalplerinize de gelenleri bilir. Basir’dir. Âllâh yaptığınızı görüyor. Halinizden gafil değil. Meşrû şekilde hareket ediniz ki Huzur-u Îlâhiye gittiğinizde mahçup olmayasınız.

أَلَمْ تَرَ أَنَّ اللَّهَ يُولِجُ اللَّيْلَ فِي النَّهَارِ وَيُولِجُ النَّهَارَ فِي اللَّيْلِ وَسَخَّرَ الشَّمْسَ وَالْقَمَرَ كُلًّا يَجْرِي إِلَىٰ أَجَلٍ مُّسَمًّى وَأَنَّ اللَّهَ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ 29

Gözlerimiz önünde cereyan eden, senelerce devam eden kış yaz, dâimâ dakie ka dakika devam ederek kışın geceleri, yazın ise gündüzleri uzatıyor. Zaman gelir gündüz on altı saat, gece ise sekiz saat olur. Onun aksi de kışın gündüz olur sekiz saat, geceler olur on altı saat. Bilmez misiniz, görmüyor musunuz ki Âllâh geceyi gündüze ve gündüzü geceye katmakta? وَسَخَّرَ الشَّمْسَ وَالْقَمَرَ Güneş’i ve

كُلٌّ يَجْرِي (insanların faydalanması için) müsahhar kılmıştır. Her biri muayyen bir vakte (devrelerine veya kıyamet gününe) kadar devir ve seyredecektir. وَأَنَّ اللَّهَ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ. Âllâh-û Zülcelâl bütün yaptıklarınızdan haberdardır.

ذَلِكَ بِأَنَّ اللَّهَ هُوَ الْحَقُّ وَأَنَّ مَا يَدْعُونَ مِنْ دُونِهِ الْبَاطِلُ وَأَنَّ اللَّهَ هُوَ-30
الْعَلِيُّ الْكَبِيرُ

Bu haber verdiklerimiz zahir gerçeklerle Bu haber verdiklerimiz zahir gerçeklerle وَأَنَّ مَا يَدْعُونَ مِنْ دُونِهِ الْبَاطِلُ. Âllâh-û Teâlâ, hakkın tâ kendisidir. O'ndan başka taptıklarınız ise hiç şüphesiz bâtıldır. وَأَنَّ اللَّهَ هُوَ الْعَلِيُّ الْكَبِيرُ Gerçekten Âllâh-û Teâlâ çok yüce ve çok büyüktür.

أَلَمْ تَرَ أَنَّ الْفُلُكَ تَجْرِي فِي الْبَحْرِ بِنِعْمَتِ اللَّهِ لِيُرِيَكُمْ مِنْ آيَاتِهِ إِنَّ فِي-31
ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِكُلِّ صَبَّارٍ شَكُورٍ

أَلَمْ تَرَ أَنَّ الْفُلُكَ تَجْرِي فِي الْبَحْرِ بِنِعْمَتِ اللَّهِ لِيُرِيَكُمْ مِنْ آيَاتِهِ Vahdaniyetinin bazı delillerini göstermek için, Âllâh-û Teâlâ'nın rahmet ve ihsanıyla denizde gemilerin seyretmekte olduğunu görmedin mi? Şüphesiz bunu da, çok sabırlı ve şükreden herkes için âyetler ibretler vardır.

Sabır, Kur'ân-ı Azimüşşan'ın birçok yerlerinde geçiyor fakat tasrih edilmediği için sabıra üç mânâ vermişler. Üçü de muraddır.

1) Musibet ve belâyâ sabreder. Âllâh'ın emri ile gelmiştir, Eld hamdülillâh der.

2) Nefsi güçlü, parası çok olur. Nefs-i şeytan masiyete galabe eder, sabreder bu fenalıkların önüne geçiyor. Âllâh'ın emrine nasıl karşı gelirim diye sabr-ı metanet gösteriyor.

3) Taatın meşakkat ve ibadetine sabreder. Aşk ve muhabbet galebe edince, ondan sonra ibadet ve taattan lezzet almaya başlıyor.

لِكُلِّ صَبَّارٍ Musibet ve belâyaya sabreden, ibadetin zahmetine sabreden, nefsin masiyeti arzularına sabreden, شَكُورٍ Nimet-i İlâhiye'ye karşı da şükredenlerdir.

Bir hadis-i şerifte buyrulduğuna göre; **"El-îmânü nisfâni nisfihû sabrun ve nisfihû şükrun"**

وَإِذَا غَشِيَهُمْ مَوْجٌ كَالظُّلَلِ دَعَوُا اللَّهَ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ فَلَمَّا نَجَّيَهُمْ إِلَى الْبَرِّ فَمِنْهُمْ مُّقْتَصِدٌ وَمَا يَجْحَدُ بِآيَاتِنَا إِلَّا كُلُّ خَتَّارٍ كَفُورٍ 32-

وَإِذَا غَشِيَهُمْ مَوْجٌ كَالظُّلَلِ Ne zaman ki ihata etti. Gaşiye; ihata demektir. İhata etti. مَوْجٌ Akidesi bozuk olan kâfir veya münafık olan, sıkıntıya düştüğü zaman "Âllâh" der fakat sıkıntı geçtiğinde unuttur gider. Ne sabreder ne de şükrederler, isyanda devam ederler. وَإِذَا غَشِيَهُمْ مَوْجٌ Denizin dalgaları onları ihata ettiği zaman, زِيلٌ KİL; gölge demektir. Dağlar gibi gelen dalgaların gölgeleri gelince, dağlar gibi gölgeler. دَعَوُا اللَّهَ Başlarlar Âllâh'a yalvarmaÂ ya. مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ Halis oluyor, dindar oluyor. Bu felâketten halâs olduğum takdirde bir daha Âllâh'a isyan etmem diyorlar. فَلَمَّا نَجَّيَهُمْ إِلَى الْبَرِّ Ne zamanki salih-i selâmete kurtulduğu vakit, فَمِنْهُمْ مُّقْتَصِدٌ içlerinden bazıları orta yolu tutar. (Adl ve Tevhid'de sabit kalır.) Sağlam imân değil de mütereddit kalıyor. وَمَا يَجْحَدُ İnkâr etmez بِآيَاتِنَا bu âyetleri delilleri (deniz vasıtaları ve uçakları.) إِلَّا كُلُّ Ancak خَتَّارٍ gaddarın, nakzi ahdeden, Âllâh ile ahdini

nakzeden, كَفُورٍ Nimet-i İlâhiye'ye kâfir olanlardır. Ancak nankör olanlar, gaddarlar bilerek inkâr eder.

يَا أَيُّهَا النَّاسُ اتَّقُوا رَبَّكُمْ وَاخْشَوْا يَوْمًا لَا يَجْزِي وَالِدٌ عَنْ وَلَدِهِ وَلَا مَوْلُودٌ هُوَ جَازٍ عَنْ وَالِدِهِ شَيْئًا إِنَّ وَعْدَ اللَّهِ حَقٌّ فَلَا تَغُرَّنَّكُمُ الْحَيَاةُ الدُّنْيَا وَلَا يَغُرَّنَّكُم بِاللَّهِ الْغُرُورُ

يَا أَيُّهَا النَّاسُ Ey İnsanlar! (Mekki olan âyetler "nâs" ile başlamış. Medine'de nâzil olan âyetler ise "yê eyyûhellezine êmenû" ile başlamıştır.) اتَّقُوا رَبَّكُمْ Rabbinize karşı gelmekten sakının. Kendinizi muhafaza ediniz Azab-ı İlâhî'den. Emrine itaat edin, nehyinden vazgeçiniz. وَاخْشَوْا Korkunuz, öyle bir gün geliyor. O gün öyle bir gündür ki وَالِدٌ عَنْ وَلَدِهِ ne babanın evlâda, ne evlâdın babası için bir şey ödeyemeyeceği günden çekinin. (Biri diğerinin azabını yüklenemez. Hiçbir şeyle birbirlerine faydalı olamazlar.) وَلَا مَوْلُودٌ هُوَ جَازٍ عَنْ وَالِدِهِ شَيْئًا Hiçbir evlât da babasına mukabil ceza görmez. Herkes amelinin cezasını çeker. Hiçbir baba, evlâdının cezasını çekmez şefkâtı olduğu halde. إِنَّ وَعْدَ اللَّهِ حَقٌّ Ey insanlar! Biliniz ki Âllâh'ın vâ'dı; hesabı ile cezâ ile haşir ve neşir ile bu va'dler, hepsi de hak ve hakikattir. فَلَا تَغُرَّنَّكُمُ الْحَيَاةُ الدُّنْيَا Bunu hak ve hakikat bildikten sonra, dünyanın muvakkat olan hayatı mâl-u serveti, evlâtları, Âllâh'ın ibadetinden sizi mağrur etmesin. وَلَا يَغُرَّنَّكُم بِاللَّهِ الْغُرُورُ Sizi mağrur etmesin garur. Garur, şeytanın lâkabıdır. Şeytan, Âllâh ile sizi mağrur eder. وَلَا يَغُرَّنَّكُم بِاللَّهِ Âllâh'ın lütf-û keremiyle rahmetiyle gufrânîyle الْغُرُورُ ki şeytandır. Şeytan musallat olur. Neresi zayıf ise o taraftan tutar. Ne diyor şeytan;

“Bu günahı işle. Âllâh CelleCelâlûhû tevbeyi kabul eder. Sen de tevbe edersin” telkin ediyor.

34- إِنَّ اللَّهَ عِنْدَهُ عِلْمُ السَّاعَةِ وَيُنزِلُ الْغَيْثَ وَيَعْلَمُ مَا فِي الْأَرْحَامِ وَمَا تَدْرِي نَفْسٌ مَّاذَا تَكْسِبُ غَدًا وَمَا تَدْرِي نَفْسٌ بِأَيِّ أَرْضٍ تَمُوتُ إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ خَبِيرٌ

İnâllâhe cindesü's-sâ'ati ve yünzilu'lgâythü ve ye'lemü mâ fî'el-ârhamü ve mâ tedri nefsu mâdâ teksebu'gaddâ ve mâ tedri nefsu bâi'arzivü tmutü inâllâhe alimün habîr. Saat; kıyametin ismidir. Saat; kıyamet ne zaman kopacağını Âllâh bilir, kimse bilmez olur ki bir dostuna bildirir. (Saat-ı vahidedir ömr-ü cihan, saati taata sarfeyle hemân.) Yağmurun ne zaman geleceği ve yağacağını. Ana rahmindeki çocuğun; kız mı, oğlan mı olacağını, sait midir, şâki midir, sağlam mıdır, değil midir, ölü ve diri olarak dünyaya geleceğini Âllâh bilir. وَيُنزِلُ الْغَيْثَ Yağmuru, O yağıdır. وَالْأَرْحَامِ Rahim'de olanı, O bilir. وَمَا تَدْرِي نَفْسٌ مَّاذَا تَكْسِبُ غَدًا Hiç kimse yarın ne kazanacağını bilmez. وَمَا تَدْرِي نَفْسٌ بِأَيِّ أَرْضٍ تَمُوتُ Yine hiç kimse nerede öleceğini bilmez. إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ خَبِيرٌ Şüphesiz Âllâh-û Azimüşşân her şeyi bilendir, her şeyden haberdardır.

Derler ki; Ölüm meleği Azrail Aleyhisselam, Süleyman Aleyhise salam'ın yanına uğramış. Bir ara oradakilerden bir adama uzun zaman bakmış. Adam bunun kim olduğunu Süleyman Aleyhisselam'a sormuş. “Ölüm meleğidir” cevabını alınca, “O galiba benim canımı almak istiyor. Rüzgâr'a emret de beni Hindistan'a götürüp bırak-sın” demiş. Süleyman Aleyhisselam da onun dediğini yapmış. Bilâhare Azrail Aleyhisselam'a, o adamın akıbetini sorduğunda şu cevabı almış. “Ona uzun zaman bakmam, haline şaştığım içindi. Zira o vakitte onun canını Hindistan'da almam emir olunmuştu. O ise senin yanında idi. Sonra mukadder zamanda onu Hindistan'da bulup rûhunu kabz ettim.”